

Angela Ferjan, roj. Belec

Življenje v stavbi mlina na Stari Savi

Oče Tomaž Belec, roj. 1895, je z bratoma Johanom in Matijem, ki nista imela družine, prišel delat v Kranjsko industrijsko družbo kot tesar. Žena Ivana je z otroki ostala v Vodicaх pri Ljubljani. Oče se je vračal le redko.

Hiša Na mlinu leta 1938.
Levo spredaj.
(GMJ)

V stanovanje Na mlinu smo se vselili 1932. leta, in sicer oče Tomaž Belec, mama Ivana in štiri otroci: Mici, Ivan, Angela in Stanko. Sinova Vinko in Franc sta že živela pri mojstrih, kjer sta se učila obrti. Do hiše se je prišlo z glavne ceste po Stari Savi (drevored kostanjev) mimo Žvanove trafike čez most. Na levi strani veže je bilo naše stanovanje, naravnost Šrancovi, na desni pa je bilo stranišče na štrbunk. V prvem nadstropju so stanovali Bernardovi z očetom in tremi hčerami in sinom. V klet so vodile strme stopnice. V njej smo imeli ozimnico (600 kg). Kasneje so se Šrancovi preselili v Zasip in se je vselil Capuder.

Življenje pred vojno in po njej v delavski družini na Stari Savi je bilo lepo, a zelo skromno. V jeseni smo v vrtu (kjer so sedaj predelovalni obrati) pobirali sadje, kar nam je dovolil g. Frelih, vrtnar. Mama je kuhala marmelado. Pobirali smo tenis žogice hčeram in sinovom gospodov Rajmiler, Obersnel, Pohar, Vajs itd. Drva za kurjavo smo vlačili iz Save pod hišo in dobili tudi »žamane« na žagi. Imeli smo vrt. Mama je, preden je sejala in sadila, pogrnila rjuhe, kamor je izpraznila koruzno ličkanje iz »štrozakov« ter ga škropila in sušila na soncu. Zvečer so bila ležišča enkrat višja kot prej, ker so bila zrahljana.

Med vojno so nemški vojaki stražili tu mostiček in rake – jez ter hišo, pod katero je tekla voda mimo cerkve do tovarne. Na desni strani so imeli narejeno ogrodje, da se je pozimi delal led (nasproti Lukmanove vile). Ogrodje so škropili. Tam so na rakah ženske izplakovale perilo. Nemškimi vojakom, ki so prišli vsak večer od 20. do 6. ure zjutraj, je mama pozimi kuhala lipov čaj, oni pa so nam dali konzerve, sladkor in še kaj, kar je mama potem naprej odnesla partizanom. Mama je rekla: „Mogoče tudi mojim otrokom kakšna dobra mama pomaga“.

Moram omeniti tudi dogodek, ko sva šla pred vojno z bratom na tepežni dan (27. december) »šapat« k mesarju (Markot), v mlekarno in tudi k družinam, ki so bile bolj bogate, da sva bila obdarjena. Pred božičem je oče pri družini Klein (ta hiša je bila poleg Lipovčeve), postavil veliko smreko do stropa. Ko sva šla z bratom na tepežni dan tudi h Kleinu »šapat«, naju je ga. Kleinova povabila v sobo in rekla, naj božično drevo obereva... kekse, čokoladice, jabolka za sebe, cigarete pa za ata. Ko sva pritekla domov, je bilo veselje neizmerno.

Sejem na Stari Savi
okoli leta 1939.

(GMJ)

V času Jožefovega sejma na Stari Savi je bil za nas praznik. Vsi štirje otroci smo kramarjem z železniške postaje z vozičkom prevažali njihovo robo. Najraje smo imeli turški med. Kar smo zaslužili, smo dali mami. Tudi ležišča smo odstopili kramarjem. Štanti so bili postavljeni od Hermana do Markotove gostilne in še dalj.

Oče je hodil v tovarno (obrat kotlarna) delat kot žerjavovodja, ker si je kot tesar poškodoval roko in ni mogel biti več tesar. Sestra je bila služkinja pri Poženelu – peku v Korotanu, brata Ivana so Nemci mobilizirali in še ne 18-letnega fanta poslali v Celovec, od tam v Francijo in nato v Rusijo, kjer je bil kot vojak in kasneje vojni ujetnik do božiča leta 1945, ko je ravno na božični večer prišel domov iz ujetništva. Njegovih besed, ko je stopil v vežo v mlinu, ne bom nikoli pozabila: »Mama, prišel sem ves ušiv, moker, umazan in prestradan.« Z bratom in starši smo samo jokali. Leta 1943 sta šla brata Franc in Vinko v partizane. Pred odhodom v partizane nista bila več doma. Brata Vinka so na Turjaku hudo ranili belogardisti in je kasneje v ljubljanski vojaški bolnici umrl. Brat Franc pa je leta 1945 prišel s činom kapetana od partizanov k svoji družini v Žirovnico. Sestra Mici in njen fant sta šla l. 1944 v partizane na Mežaklo, kjer je sestra 27. novembra 1944 bila smrtno ranjena. Pokopana je v spominskem parku na Jesenicah. Brat Stanko in jaz sva hodila v nemško šolo. Leta 1944 sem šla služiti k družini Žen v Kasarno na Stari Savi, ker je bila njihova mama zelo bolna. Maja leta 1945 pa sem začela delati v tovarni, kjer sem delala kot administratorka-personalka 32 let. Izobraževala sem se kasneje.

Ivana Belec z mlina ob savskem jezu
okoli leta 1940.

(A. Ferjan)

Leta 1946 smo se preselili v graščino v stanovanje Reimiler, ker so oni pred koncem vojne zbežali v Avstrijo. Tukaj so bile kuhinja, dve sobi in veža cca 120 m². Na mlinu smo imeli sobo in kuhinjo 30 m² in skupno vežo s kletjo.

Stavba mlina v letu 1968.
(GMJ)

Na mlinu so bile ves čas tri stranke (Belec, Šranc, Bernard) oz. Capuder, Belec in Bernard in kasneje Vrhunc, Belec, Bernard.